

К. К. Сухова,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління, Маріуполь
ORCID ID: 0000-0003-2168-6200

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.7—8.64

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

K. Sukhova,
Postgraduate student of the Department of Public Administration,
Donetsk State University of Management, Mariupol, Ukraine

REGULATORY AND LEGAL BASIS OF THE ORGANIZATION OF PROVISION OF SOCIAL SERVICES

Механізми організації, як сукупність методів взаємоузгодження дій та кроків сторін в процесах надання соціальних послуг, впливають на добробут осіб, що опинились у складних життєвих обставинах. У науковій роботі визначено, що актуальна процедура забезпечення надання соціальної допомоги і підтримки, а також процеси організації соціального обслуговування в Україні побудовані на основі базових аспектів та принципів, уся сукупність яких узагальнена у Конституції України та Законі "Про соціальні послуги". Проте, механізми, методи та інструменти організації допомоги громадянам є недосконалими внаслідок низької ефективності, а також значної мінливості, притаманної законотворчим процесам в Україні; це зумовлює необхідність проведення перманентних досліджень проблематики в контексті вирішення проблем низької ефективності нормативно-правової бази організації надання соціальних послуг в Україні.

Наукова стаття являє собою оригінальне дослідження нормативно-правової бази, що забезпечує роботу механізму організації надання соціальних послуг, а також є основою для ефективної роботи системи соціальної допомоги і підтримки громадян в Україні.

Дослідження проблематики здійснювалось завдяки застосуванню методів порівняння, абстракції, аналізу та узагальнення.

В науковій роботі було детерміновано сутність сучасного механізму організації надання соціальних послуг, допомоги і підтримки осіб, які мають таку потребу, а також роль нормативно-правової бази у практичній реалізації цих процесів. Авторами проаналізовано нормативно-правові документи, які визначають організаційні основи роботи із громадянами в частині надання соціальних послуг, а також проблеми, зумовлені наявністю недосконалостей у законотворчих процесах в Україні. Досліджено зміни нормативно-правового забезпечення, зумовлені реформуванням механізму надання соціальних послуг внаслідок реалізації адміністративної децентралізації.

A general purpose mechanism for organizing as a set of the method of concerted action and steps taken by the authorities, who provide social services has impact on the well-being of citizens, who found themselves in difficult life situations. It is defined that the current ways to ensuring the provision of appropriate social assistance and support, as well approaches to the provision of social services

are based on basic aspects and principles; these are outlined in the Constitution of Ukraine and the Ukrainian Law on social services. But methods and tools the provision of social assistance and support are imperfect; this is a consequence of lack effectiveness and the fact that the legislative process in Ukraine is not organized. These aspects acknowledge the relevance of problematic in the context of improving of regulatory and legal support of organization of social services in Ukraine in the long run.

The article is devoted to the analysis of the legal framework as a basis for ensure optimum regulation and practical functioning of the system of social services and enjoyment of individual social rights and social assistance citizens in Ukraine.

Comparison, methods of abstraction, analysis and generalization are the research methods which were used in the article.

In this science paper the essence of the modern mechanism for organizing of social services for the population, approaches to the provision of social assistance and support citizens who daily request its services as well as the importance of legal frameworks in these processes are determined. The set of legislation which lay down the procedure for organizing of social services and the actual problems, including those related to fact that the legislative process in Ukraine is imperfect are identified. The recent changes in the legislative framework which took place as the result of sequencing of administrative decentralization reforms are described in this science paper.

The article investigates that the current legal framework is aimed at optimizing the organization of social services to citizens. The main advantages of the updated Law are: first, increasing the availability of services and transparency of the process of organizing their provision, ensuring the protection of the rights of recipients; secondly, promoting the creation of a national market for social services, supporting the activities of non-governmental organizations; thirdly, improvement of the organization of system management in the conditions of decentralization and optimization of expenses for social service of the citizens which have appeared in SZhO by definition of priority tasks in strategy of the organization of social work; fourth, increasing the targeting of social services; fifth, the development of the practice of applying common approaches in the organization of the social services system. Achieving a high level of targeting of social services was achieved through the coordination of strategy and tactics, as well as legislative support for the provision of social services with the decentralization reform. Due to the formation of the OTG network, additional legal documents regulating the organization of social work on the ground were adopted.

Ключові слова: соціальні послуги, складні життєві обставини, нормативно-правове забезпечення, вразливі групи населення, соціальна політика України, система організації надання соціальних послуг.

Key words: social services, difficult life circumstances, regulatory and legal support, vulnerable groups, social policy of Ukraine, the system of organization of social services.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Процеси надання соціальних послуг вимагають високого рівня організованості та досконалості механізмів роботи із громадянами. Основою для діяльності у соціальній сфері є саме нормативно-правове забезпечення, яке визначає не лише права та обов'язки учасників правовідносин, а і впливає на впорядкованість взаємодії сторін, ефективність їх співпраці та задоволеність в контексті надання соціальних послуг одними суб'єктами та їх отримання іншими. Базою регуляторного механізму є положення Конституції України. На основі Конституції та в рамках обраної стратегії соціальної політики ухвалено ряд законів, підзаконних нормативно-правових актів, а також ратифіковано міжнародні договори з питань надання соціальних послуг, згода на обов'язковість дотримання яких надана Верховною Радою України; у сукупності всі ці документи формують вітчизняну сис-

тему нормативно-правового забезпечення соціальної підтримки нужденних. Варто визнати, що від ефективності нормативно-правової бази значно залежить практична організація надання соціальних послуг. Проте, громіздкість системи, особливо за умови відсутності координації між різними нормативно-правовими документами, спричиняє виникнення неузгодженостей, а в деяких випадках навіть суперечностей, що значно ускладнює організацію роботи органів, що відповідають за соціальне обслуговування населення. Беззаперечним є факт складності нормативно-правової бази для її розуміння громадянами, це знижує результативність соціальної діяльності у державі, а також актуалізує потребу у дослідженнях окресленої проблематики як методу вдосконалення нормативно-правового регулювання процесів організації надання соціальних послуг в Україні та підвищення їх прозорості у майбутньому.

**АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
І ПУБЛІКАЦІЙ**

Дослідженням нормативно-правової бази, що забезпечує організацію надання соціальних послуг в Україні, приділено праці багатьох вітчизняних дослідників таких, як Н. Болотіної, Я. Белєвцевої, І. Вітковської, С. Горбунової-Рубан [1], І. Гнибіденко, Ю. Горемикіної [2], К. Дубич [3], Л. Ємельяненко, В. Когути, Е. Лібанова, О. Палія, Т. Семигіної, В. Скуратівського, Л. Федулової [4] та ін. Так, С. Горбунова-Рубан та І. Вітковська досліджують актуальний стан та тенденції, що зумовлюють зміни в організації надання соціальних послуг в Україні. Науковцями проаналізовано законодавство та визначено які послуги в Україні віднесені до соціальних, доведено важливість нормативно-правової бази в контексті розв'язання гострих соціальних проблем та покращення якості життя населення [1]. Ю. Горемикіна досліджує особливості законодавчого регулювання процесів організації надання соціальних послуг особам похилого віку. Визначено, що існування особливостей та значних ризиків, пов'язаних із життям громадян зазначеної верстви, зумовлюють необхідність підвищення ефективності соціальної роботи із цією групою населення; лише грамотне застосування норм та положень законодавства є гарантією досягнення належної якості життя громадян похилого віку в умовах динамізації процесів старіння нації [2]. К. Дубич аналізує проблеми організації соціальної роботи в Україні, досліджує законодавчу та нормативно-правову неврегульованість питань організації надання соціальних послуг. В роботі дослідника доведено, що група проблем законотворчого характеру, як одна із чотирьох блоків актуальних недоліків, має деструктивний вплив на функціонування системи соціального обслуговування, унеможливує задоволення потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують нагальної сторонньої допомоги у вигляді соціальних послуг; узагальнено, що законодавча неврегульованість знижує доступність соціальних послуг для громадян, що створює передумови до стрімкого занепаду як обсягів наданих соціальних послуг, так і їх якості [3]. Л. Ємельяненко та Л. Федулова досліджують динаміку проведення реформи фінансової та адміністративної децентралізації як передумови для оновлення нормативно-правової бази, що врегульовує організацію надання соціальних послуг населенню на рівнях об'єднаних територіальних громад (далі — ОТГ). Визначено, що нові моделі організації надання соціальних послуг мешканцям ОТГ в комплексі із оновленням нормативно-правового забезпечення роботи соціальних служб та модернізацією фронт-офісів ОТГ посилять зміцнення управлінської спроможності для організації надання адміністративних послуг соціального характеру громадянам на місцях [4, с. 10].

**ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ
ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ**

Основні аспекти, пов'язані із формуванням та практикою застосування діючої нормативно-правової бази, яка сьогодні регулює процеси організації надання соціальних послуг в Україні висвітлено у працях вище зазначених дослідників. Проте, особливої уваги в умовах перманентних реформаций вимагають зміни норматив-

но-правового забезпечення, яке застосовується у сфері соціальної роботи. Зокрема, реформа децентралізації має суттєвий вплив на законотворчі процеси та створює необхідність у впорядкуванні законодавчих документів, їх взаємоузгодженні. Саме складність діючої системи нормативно-правового забезпечення актуалізує потребу у проведенні ґрунтовних досліджень окресленої проблематики.

МЕТА СТАТТІ

Мета — аналіз нормативно-правової бази, яка забезпечує організацію надання соціальних послуг, а також є основою для ефективної роботи системи соціальної допомоги і підтримки громадян в Україні. Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження було сформовано та вирішено важливі наукові та практичні завдання, зокрема:

- проаналізувати сутність процесів організації надання соціальних послуг громадянам та роль нормативно-правової бази у структурі соціальної роботи;

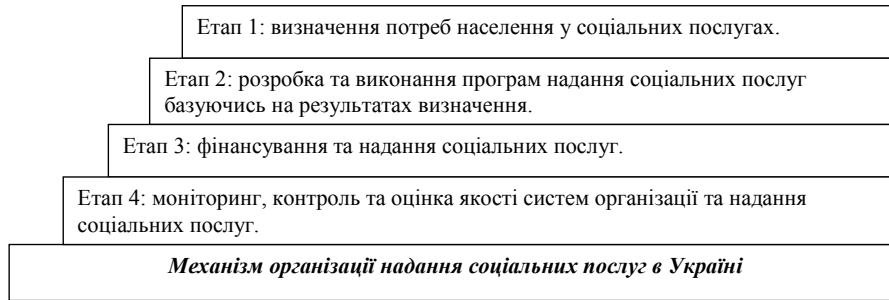
- визначити нормативно-правові документи, які окреслюють базові аспекти організації надання соціальних послуг та мають вплив на роботу соціальної сфери в Україні;

- проаналізувати переваги та слабкі сторони нормативно-правової бази, що регулює організацію надання соціальних послуг, а також визначити перспективи їх усунення в контексті актуальних реформаций.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Характерними рисами сучасного етапу життєдіяльності є динамізація процесів глобалізації та актуалізація трансформацій як факторів, що зумовлюють розвиток суспільства. Модернізація та реформування порядку функціонування держави в особі органів виконавчої влади є неминучою в умовах перманентних змін, трансформацій зазнає як економічна сфера, так і соціальна. В таких умовах організація соціальної роботи має стати сучасною, прогресивною системою, що забезпечує обслуговування громадян, які потрапили у складні життєві обставини, потребують підтримки з боку держави та бажають отримати адміністративні послуги соціального характеру на основі застосування новітніх механізмів взаємодії влади, представників соціальних служб та громадськості. Важливим аспектом в організації соціальної роботи є збереження перманентності комунікації, що виникає між суб'єктами правовідносин. За таких обставин саме нормативно-правова база гарантує впорядкування взаємодії сторін, на законодавчому рівні забезпечує процеси задоволення потреб осіб, що потрапили у складні обставини, за умови дотримання їх прав, свобод і інтересів, а також надання гарантій.

Таким чином, процес організації надання соціальних послуг в Україні можна детермінувати як специфічний механізм, який врегульовує процедуру надання особливих видів послуг громадянам; їх особливість пов'язана із джерелом виникнення потреби, зокрема відчуття необхідності отримання соціальної допомоги і підтримки може виникати у осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах (далі — СЖО), а також осіб, яка мають найвищий ризик опинитися у СЖО [5,

Рис. 1. Елементи механізму організації надання соціальних послуг в Україні

Джерело: складено автором за даними [5, с. 13; 7].

с. 6]. В свою чергу, нормативно-правова база виконує роль інструменту, який здійснює регулювання відносин, що виникають в ході реалізації стратегії і тактики соціальної політики у державі, а також порядку роботи соціальних служб із громадянами; нормативно-правове забезпечення є надійною гарантією дотримання законності процедур, пов'язаних із організацією, наданням соціальних послуг та подальшою підтримкою осіб, що потрапили у складні життєві обставини, а також регламентує права і обов'язки держави, соціальних служб та громадян в процесах реалізації соціального обслуговування.

Механізм організації надання соціальних послуг є мультикомпонентним та включає декілька взаємоузгоджених етапів реалізації (рис. 1).

На етапі аналізу потреб населення у соціальних послугах відбувається індивідуальна оцінка особи або сім'ї, що перебувають у СЖО, а також збір статистичних чи дослідницьких даних щодо стану соціального забезпечення громадян. Робота за окресленим напрямом належить до компетенцій місцевих (районних) органів влади, а також органів місцевого самоврядування (міст та ОТГ). Сутність організаційної діяльності на даному етапі полягає у систематизації процесів збору, узагальнення та аналізу даних щодо потенційних та фактичних отримувачів соціальних послуг, а також даних щодо суб'єктів, що надають соціальні послуги. Відповідно, такий етап можна охарактеризувати як підготовчий, а зібрану інформацію варто розглядати як базис для ухвалення управлінських рішень представниками соціальних служб.

Другий етап, етап розробки та виконання програм надання соціальних послуг, передбачає виокремлення пріоритетів у наданні соціальних послуг на основі вже сформованих даних щодо обсягів потреб. В основі організації соціальної роботи на даному етапі закладено принцип розподілу функціональних обов'язків, що передбачає справедливий розподіл повноважень між працівниками соціальних служб різних рівнів відповідно до їх можливостей. Зокрема органи місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування відповідають за організацію розробки, фінансування та виконання місцевих цільових програм надання соціальних послуг. Інформація, оброблена та підготовлена на рівнях громад є основою для формування бюджетів фінансування вищих рівнів. Організація розробки регіональних/ місцевих цільових програм надання соціальних послуг відбувається відповідно до загальних вимог національного законодавства та власних регламентуючих документів, прийнятих органом влади відповідного рівня.

Третій етап організаційного механізму (фінансування та безпосереднє надання соціальних послуг) включає чотири елементи — вибір оптимальних джерел фінансування із сукупності альтернативних, визначення вартості соціальних послуг, взаємоузгодження бюджетного процесу та тактики реалізації цільової програми надання соціальних послуг, а також організація фактичного надання соціальної послуги. В разі організації надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів може бути застосовано два методи, побудовані на засадах використання конкурентних та неконкурентних механізмів:

- неконкурентні механізми організації: утримання комунальних установ та закладів, фінансова підтримка громадських організацій;

- конкурентні механізми організації: соціальне замовлення, публічні закупівлі, конкурси проектів, державно-приватне партнерство [5, с. 14].

Процес вибору механізму організації надання соціальних послуг (шляхом створення власних комунальних установ чи замовлення у недержавних організацій) залишається цілком незалежним від впливу з боку діяльності органів державної влади і здійснюється управлінням виключно на місцевому рівні. Зокрема, актуальна нормативно-правова база всебічно сприяє процесам адміністративної децентралізації, демонополізації в організації надання соціальних послуг, а також формуванню конкурентного ринкового середовища.

Четвертий етап передбачає реалізацію моніторингу ефективності обраної стратегії і тактики організації надання соціальних послуг. Здійснення контролю та оцінки якості соціального обслуговування належить до компетенцій уповноважених органів влади всіх рівнів, а також передбачає участь отримувачів та надавачів соціальних послуг у цьому процесі.

Основою для реалізації механізму, зазначеного на рис. 1, є нормативно-правова база. Головним Законом, що забезпечує верховенство права і регламентує процеси дотримання прав і свобод в Україні, є Конституція. Хоча документ прямо не детермінує аспекти організації надання соціальних послуг, проте чітко визначає право кожного із громадян на отримання соціального забезпечення і захисту [6, ст. 46]. Аналізуючи структуру організації соціальної роботи в Україні можна визначити, що пропозиція соціальних послуг є специфічним проявом реалізації права особи на отримання соціального забезпечення.

Система надання соціальних послуг є автономним сегментом, який відповідає за реалізацію соціальної

<i>Загальнонаціональне регулювання процесів організації надання соціальних послуг в Україні</i>	
	– Конституція України; – Закон України «Про соціальні послуги» – визначає загальні аспекти організації роботи системи надання соціальних послуг.
<i>Закони, що регулюють особливості організації надання соціальних послуг окремим категоріям громадян</i>	
	– «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»; – «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»; – «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»; – «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»; – «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»; – «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей»; – «Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»; – «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення»; – «Про реабілітацію інвалідів в Україні»; – «Про охорону дитинства»; – «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».
<i>Інші законодавчі акти, що регулюють організацію надання соціальних послуг в Україні</i>	
	– «Про місцеве самоврядування в Україні» – визначає повноваження місцевих, рад щодо затвердження цільових програм, а також повноваження виконавчих органів міських рад у сфері соціального обслуговування населення; – «Про місцеві державні адміністрації» – визначає повноваження місцевих державних адміністрацій в соціального забезпечення та надання соціальних послуг; – «Про співробітництво територіальних громад»; – Бюджетний, Цивільний та Господарський кодекси України – визначають залежність організації надання соціальних послуг від порядку використання коштів місцевих бюджетів, а також загальні аспекти щодо зобов'язань, договорів, надання послуг, відшкодування шкоди тощо.

Рис. 2. Основні нормативно-правові документи, що забезпечують організацію надання соціальних послуг в Україні

Джерело: складено автором за даними [5, с. 4].

діяльності в державі; це вимагає застосування самостійної системи нормативно-правового забезпечення, у структурі якого першим законом є Закон України "Про соціальні послуги" (далі — Закон) [7]. Нова редакція Закону набула чинності 28 квітня 2019 року, була введена в дію 1 січня 2020 року та з того моменту і до сьогодні врегульовує відносини у сфері організації надання соціальних послуг; документ встановлює загальні засади функціонування системи соціальних обслуговування в Україні.

Стратегічною метою прийняття Закону у новій редакції є вдосконалення законодавчого забезпечення процесів організації та фактичного надання соціальних послуг. Особливу увагу у Законі приділено таким питанням, як:

- організації роботи соціальних служб в частині адміністрування соціальних послуг;
- підвищення статусу соціальних працівників та інших фахівців, що причетні до реалізації стратегії соціальної політики в Україні та фактичної організації соціального обслуговування;
- забезпечення захисту прав осіб, які отримують соціальні послуги, на кожному із етапів організаційної роботи;
- розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з

питань організації надання соціальних послуг за місцем проживання осіб, які отримують такі послуги [7].

Ухвалення Закону посприяло активізації реформування системи надання соціальних послуг, покращенню організації роботи та взаємодії сторін, що приймають активну участь в процесах надання і отримання соціальних послуг, залученню до надання соціальних послуг інститутів громадянського суспільства, а також загальному покращенню якості соціальних послуг.

Важливість соціального обслуговування зумовлює вдосконалення і розширення законодавчої бази, а тому деякі додаткові аспекти організації соціальної роботи, а також особливості соціального захисту та надання соціальних послуг різним категоріям громадян висвітлено і в інших законодавчих актах України. Окрім того, регуляторним потенціалом володіють і підзаконні акти, які детермінують різні аспекти функціонування системи соціального обслуговування (як організації їх надання, так і змісту самих послуг, які на сьогодні пропонує держава в рамках соціального обслуговування) включають акти Кабінету міністрів України (далі — КМУ), накази Міністерства соціальної політики України (далі — Мінсоцполітики) та інших центральних органів влади.

Досліджуючи нормативно-правову базу як складову механізму організації надання соціальних послуг в

Україні варто враховувати, що існує декілька верств населення, соціальна робота з якими регламентується різними нормами та законодавчими актами. Вітчизняне законодавство врегульовує організацію надання соціальних послуг у чотирьох умовно визначених сферах, це:

- організація соціального обслуговування дітей, сімей та молоді;
- організація надання соціальних послуг пенсіонерам та ветеранам;
- соціальне обслуговування громадян з особливими потребами;
- організація надання соціальних послуг громадянам, яких віднесено до соціальних груп "ризик" (бездомні, звільнені з місць позбавлення волі тощо).

Узагальнюючі характеристику нормативно-правової бази організації надання соціальних послуг в Україні варто виділити такі документи (рис. 2).

Дотримуючись структури механізму організації надання соціальних послуг в Україні можна визначити пріоритетні нормативно-правові акти, що відповідають за законодавче забезпечення реалізації окремих етапів, зокрема:

- на етапі визначення потреб населення у соціальних послугах особливе значення має Наказ Мінсоцполітики від 20.01.2014 №28 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07.02.2014 р. за №253/25030) "Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах" та Наказ Мінсоцполітики від 15.10.2012 року №648 "Про затвердження методичних рекомендацій щодо визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах";

- на етапі розробки та виконання програм надання соціальних послуг уповноважені особи зобов'язані використовувати усю сукупність стандартів, вимог та рекомендацій Міністерств щодо розробки регіональних/місцевих цільових програм; важливу роль відіграє саме Порядок проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затверджений постановою КМУ від 12.10.2011 р. №1049;

- на етапі фінансування та надання соціальних послуг особливо важливе значення має Закон "Про соціальні послуги", він визначає сукупність джерел, оптимальних для фінансування соціального обслуговування громадян. Визначення вартості соціальних послуг здійснюються відповідно до Методичних рекомендацій (затверджених Наказом Мінсоцполітики від 07.12.2015 №1186), що передбачають як калькуляцію собівартості послуги, так і визначення витрат методом фактичних витрат. Іншим документом, що впливає на організацію надання соціальних послуг є Порядок організації надання соціальних послуг, затверджений постановою КМУ від 01.06.2020 №587;

- на етапі моніторингу ключове значення мають накази Мінсоцполітики, які регламентують правила і вимоги щодо оформлення/подання звітності в розрізі різних соціальних послуг, а також різних установ; загальний механізм організації моніторингу узагальнено у Методичних рекомендаціях з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг, затверджених

Наказом Мінсоцполітики від 27.12.2013 №904, Порядку проведення моніторингу надання та оцінки соціальних послуг, затвердженим постановою КМУ від 01.06.2020 №449.

Діюча нормативно-правова база спрямована на оптимізацію організації надання соціальних послуг громадянам. Основними перевагами оновленого Закону є:

- по-перше, підвищення доступності послуг та прозорості процесу організації їх надання, забезпечення захисту прав отримувачів;

- по-друге, сприяння створенню національного ринку соціальних послуг, підтримка діяльності недержавних організацій;

- по-третє, удосконалення організації управління системою в умовах децентралізації та оптимізація витрат на соціальне обслуговування громадян, що опинились у СЖО шляхом визначення пріоритетних завдань у стратегії організації соціальної роботи;

- по-четверте, підвищення адресності соціальних послуг;

- по-п'яте, розвиток практики застосування єдиних підходів в організації роботи системи надання соціальних послуг [8].

Досягнення високого рівня адресності соціального обслуговування було реалізовано завдяки взаємоузгодженню стратегії і тактики, а також законодавчого забезпечення надання соціальних послуг із реформою децентралізації. Завдяки формуванню мережі ОТГ було прийнято додаткові нормативно-правові документи, що регламентують порядок організації соціальної роботи на місцях. Так, законодавством визначено такі обов'язки органів місцевої влади в контексті організації надання соціальних послуг, як управління системою, зокрема визначення потреб у соціальних послугах, виявлення вразливих груп осіб/сімей, виконання місцевих програм в частині надання соціальних послуг, підвищення професійної компетентності та кваліфікації працівників, забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та інших інституцій, які надають допомогу вразливим групам населення, ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, моніторинг оцінка якості організації надання соціальних послуг на місцях [8].

Проте, значні труднощі пов'язані саме з формуванням і оновлення законодавчої бази в частині організації моніторингу надання соціальних послуг. Відсутність чіткої законодавчої регламентації процедур сприяє недосконалості механізмів розподілу повноважень працівників соціальних служб в умовах децентралізації. Низький рівень ефективності законодавчого регулювання процесів соціального обслуговування є головним фактором, що знижує якість послуг та підвищує ризики громадян, пов'язані із недоотримання соціальної підтримки.

ВИСНОВКИ

В ході проведення дослідження було здійснено аналіз нормативно-правової бази, яка забезпечує організацію надання соціальних послуг, а також є основою для ефективної роботи системи соціальної допомоги і підтримки громадян в Україні. Ключова роль нормативно-правової бази полягає в чіткій регламентації процедур, що відбуваються на кожному із етапів організації

надання соціальних послуг. Ефективність законодавства в контексті дослідження обраної в роботі проблематики важко переоцінити, оскільки воно впливає на добробут громадян та якість життя осіб, що опинились в СЖО, мають ризик до погіршення умов життєдіяльності, перебувають на етапі невизначеності, мінливості та відчувають гостру потребу в отриманні допомоги від соціальних служб України.

Сьогодні триває реформа, що має на меті сприяння вдосконаленню нормативно-правового забезпечення організації надання соціальних послуг в Україні. Відповідно, існують реальні перспективи оптимізації соціальної роботи на рівнях ОТГ, що є потужним підґрунтям для подальших трансформацій в організації соціального обслуговування та базою для підвищення якості послуг, які є достатньо необхідними для значної частки населення України в умовах сьогодення.

Література:

1. Горбунова-Рубан С., Вітковська І. Система надання соціальних послуг: сучасний стан. SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. 2020. № 3. С. 17—23.
2. Горемікіна Ю. Правове підґрунтя державних соціальних гарантій та зобов'язань для осіб похилого віку в Україні. Impact of modernity on science and practice: Abstracts of XII International scientific and practical conference (13—14 April, 2020). Edmonton, Canada. 2020. Рр. 60—65.
3. Дубич К. В. Освітній механізм державного управління соціальними послугами в Україні: сучасний стан реалізації. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 3. С. 110—115.
4. Ємельяненко Л. М., Федуллова Л. І. Децентралізація в сфері соціальної політики в регіонах України. Економіка та держава. 2021. № 4. С. 4—11. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.4
5. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. Київ, 2019. 16 с.
6. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. С. 15. Ст. 2598.

7. Про соціальні послуги: Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019 р. Офіційний вісник України. 2019. № 34. С. 107. Ст. 1199.

8. Закон України про соціальні послуги: завдання та переваги. Довідкові матеріали / Міністерство соціальної політики, 2019. Available at: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/519/12.2019_1.pdf (дата звернення 25.01.2022).

References:

1. Gorbunova-Ruban, S. and Vitkovs'ka I. (2020), "The system of providing social services: the current state", SOCIOPROSTIR: mizhdyscylinarnyj elektronnyj zbirnyk naukovykh prac' z sociologii' ta social'noi' roboty, vol. 9, pp. 17—23.
  2. Goremykina, Ju. (2020), "Legal basis of state social guarantees and obligations for the elderly in Ukraine.", Impact of modernity on science and practice: Abstracts of XII International scientific and practical conference, Edmonton, Canada, 13—14 April, pp. 60—65.
  3. Dubych, K. (2015), "Educational mechanism in public administration of social services in Ukraine: the current state of implementation", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 3, pp. 110—115.
  4. Yemelianenko, L. and Fedulova, L. (2021), "Invest in the digital economy: global trends and practices of Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. 4, pp. 4—11. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.4.
  5. Nechosina, O. (2019), Funkcionuvannja systemy social'nyh poslug v Ukraїni: korotkyj opys [Functioning of social services in Ukraine: a brief description], Kyiv, Ukraine.
  6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "The Constitution of Ukraine", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 72/1, p. 15.
  7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On social services", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 34, p. 107.
  8. The Ministry of Social Policy (2019), "Law of Ukraine on Social Services: Tasks and Benefits. Reference materials", available at: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/519/12.2019_1.pdf (Accessed 26 January 2022).
- Стаття надійшла до редакції 31.01.2022 р.*

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА